
O RAZMERJU MED ETNOLOGIJO IN SLOVSTVENO FOLKLORISTIKO

MARIJA STANONIK

Za tiste, ki jih bega na desetine definicij folklorne,¹ je primerno pojasnilo, da je smiselno ločiti troje obsegov tega pojma.² Najširši, pogosto s slabšalnim prizvokom, je doma predvsem v publicistiki;³ v etnologiji se na splošno bolj ali manj pokriva s pojmom kultura,⁴ medtem ko se v najožjem pomenu ujema z zvezo *slovstvena folklor*.⁵ V nekaterih krogih pa se je utrdilo stališče, da so predmet folkloristike tiste raziskave, ki se nanašajo na »umetnostne kategorije človekove kulture«. V. Vodušek je z ekspresivno primero iz antike⁷ ponazoril njihovo polivalentnost⁸ in to še posebej drži prav za slovstveno folkloro. Njeni žanri se ne ločijo med seboj le po svoji umetniški strukturi, temveč tudi po svoji vlogi v življenju.⁹ »A vprašanje o opredelitvi slovstvene folklorne ne more biti rešeno, dokler se bo enačila njena estetska in ontološka narava z literaturo, dokler ne bo sprejeto stopenjsko razločevanje med njima, kot dvema oblikama estetske zavesti. Le estetsko razumevanje posameznih slovstvenofolklornih pojavov tudi ne privede do konca. Poleg poetike so nujni za njihovo klasifikacijo tudi zunajliterarni kriteriji.«¹⁰ »Ta kardinalni problem folkloristike je rešljiv le z združitvijo filološkega in kulturnoživljenjskega, tj. etnološkega vidika.«¹¹ Iz tega sledi, da je slovstvena folkloristika produktivna le, če se jo jemlje kot interdisciplinarno vedo.¹² Kot je stilistika vezni člen med jezikoslovjem in literarno vedo, je slovstvena folkloristika med etnologijo in filologijo sploh.

Čeprav obstaja stališče, da slovenska (slovstvena) folkloristika ni več mlada,¹³ se še zmeraj obnaša, kot da ni dorašla. Tu se lepo potrjuje misel, da je usmerjenost posamezne stroke odvisna od njene tradicije.¹⁴ Če je treba pritrčiti ugotovitvi, da v slovstveni folkloristiki prevladuje »inventarizacija dejstev nad njihovo interpretacijo«, je za slovenski primer še dodati, da boleha za pomanjkanjem avtorefleksije. Dokler pa te ni, je podoba, kot da ni stroke (čeprav kdo misli tudi drugače),¹⁶ obstaja le njen (potencialni) predmet.

Seveda je osamosvajanje posameznih strok proces. Vanj sodi tudi vprašanje razmejitev posamezne stroke do drugih/sosednjih, tj. diferenciacije navzven in vprašanje identifikacije navznoter. Poskusov ugotavljanja razmerij med etnologijo in (slovstveno) folkloristiko s praktičnega in organizacijskega vidika tukajšnja obravnava ne zajema, ampak ji gre v prvi vrsti za teoretični vidik problema.

I. RAZMERJE MED VEDAMI GLEDE NA SLOVSTVENO FOLKLORO

Vzorčno je za tehtanje vprašanj o umeščanju slovstvene folkloristike med etnologijo in filologijo z eno besedo (gre namreč za jezikoslovje na eni strani in literarno vedo na drugi) primerno soočenje s spoznanji, do katerih so prišli ruski formalisti ob zastopanju stališča o samostoj-

nosti poetike. Opozarjali so na načelo razločevanja med kategorijami kavzalitete in kategorijami modalitete; etnološkemu predmetu so lastne le prve, medtem ko so druge nasproti njemu posebno folklornih pojavov, kolikor jih dojemamo tudi kot estetske.¹⁷ Na tej podlagi sloni spoznanje, da je treba prej proučiti sorodnosti med posameznimi vrstami umetnosti (npr. literaturo in likovno umetnostjo), kar je seveda mogoče le glede na njuno strukturo in ne empirično pojavnost, preden je mogoče natančno ugotavljati razmerje med literaturo in življenjem, ki ima drugačne zakonitosti kot na splošno umetnost.¹⁸ Gre za dva različna sistema, zato so se potegovali za priznanje, da je njihov predmet raziskav »literarnost literature«. ¹⁹ V tej luči je treba razumeti njihovo razhajanje z Aleksandrom N. Veselovskim, čigar »etnografskost« je zanemarjala specifičnost literarnih postopkov v posameznih vejah besedne umetnosti.²⁰ Skupnega jezika z njim niso našli tudi glede genetičnega izhodišča, ki se ukvarja le z izviri literarnih dejstev, medtem ko vrsto za poetiko pomembnejših vprašanj pušča ob strani. Sami so si prizadevali na novo opredeliti pojem literarne evolucije, in to mimo razlage napredka, mirne postopnosti ter nasprotja med romantičnostjo in realističnostjo.²¹ To ne pomeni, da so zavračali prepričanje o vzajemnem delovanju besedne umetnosti in življenja; čeprav so pri tem nanje vplivala posamezna bistra stališča marksistične estetike, niso osvetljevali teh vprašanj glede na »ekonomsko bazo«, ampak bolj glede na kontekst, ki so ga poimenovali »literarno življenje«. ²² J. Tinjanov je na konkretnih primerih prikazal, »kako življenje postaja literatura in literatura odhaja v življenje. V obdobju razpadanja se posamezna literarna vrsta iz središča premešča na obrobje in na njeno mesto iz literarnega ozadja in življenja prihaja v središče nov pojav«. ²³

Seznanjen s temi in drugimi stališči ruskega formalizma in češkega strukturalizma in zgodovinskimi dejstvi slovaške folkloristike, je prejkone najbolj kvalificirano pisal o današnji krizi te stroke v Srednji Evropi.²⁴ Milan Leščák. Marsikatero njegovih opažanj je mogoče sprejeti tudi za slovenske razmere, zato jih je predstaviti malo podrobneje. Za pravično presojo nastalega položaja priporoča kritičen vpogled v preteklost in na tej podlagi priznanje lastne krivde, kolikor je je, in hkrati ugotavljanje drugih okoliščin, ki so botrovale zaostajanju stroke: ob slovstveni folklori kot mejnem področju se križajo interesi etnologije in literarne vede. Le-tej bi pač mogli očitati, da je postala egocentrična in ji za stroko, ki jo je oživila in utemljila kot tako, ni bilo več mar. Slovstvena folklorja je sanjo pomembna le kot prva stopnja v razvoju besedne umetnosti, kar se najbolj očitno kaže v literarnozgodovinskih učbenikih. V njih je spregledano vprašanje avtonomnega razvoja slovstvene folklore vzporedno z avtonomnim razvojem literature. In če literarna zgodovina že potrebuje slovstveno folkloristiko kot vedo o genezi in posameznih etapah razvoja od govornih do za/pisanih literarnih stvaritev, pa zanemarija osvetlitev njunih medsebojnih razvojnih razmerij. Literarni vedi je mar le »literarnost« slovstvene folklore in ne njena folklornost. To je torej troje Leščákovih pripomb na račun literarne vede. A nato pometa pred lastnim pragom. Nesporazumu o metodah in ciljih sodobne slovstvene folkloristike izhajajo tudi iz neprimerne prenašanja in ohranjanja predstav o njeni funkciji, kakršno je imela v času svojega nastajanja. Herderjevi nazori, Heglova koncepcija »narodnega duha«, revolucionarno ozračje v Evropi, politični cilji šturovske (L. Štur) generacije so vtisnili folkloristič-

nemu delu poseben pečat. Slovstveno folkloro so navdušeno zbirali in interpretirali kot edini dokaz zrelosti slovaške ljudske kulture, za utrjevanje samozavesti, tj. iz političnih razlogov. Kljub občudovanju nekdanje čebelje pridnosti ima današnje delo na terenu in v teoriji popolnoma drugačne cilje in metode! A v podzavesti neetnoloških krogov je ostalo obdobje, ko so z zanimanjem za ljudsko kulturo enačili predmet znanstvenih raziskav.

V času med obema vojnama je potekalo običajno znanstveno delo. Tedanja evropska veda o slovstveni folklori se je v glavnem usmerjala v zgodovinsko primerjalni in tekstološki študij in metode raziskovanja so prihajale iz literarne vede. Posebno folkloristično šolanje se ni zdelo potrebno in težko je bilo ločiti literarnega strokovnjaka od folklorista. Zaradi unificirane predstave o slovstveni folklori in literaturi je imel vsak, ki se je na robu literature dotikal problemov folkloristike, lastnim ciljem ustrezne pristope.

Po II. svetovni vojni je bila slovstvena folkloristika zapravljenega kot naravni del visokošolskega študija. Na katedri za literarno vedo in etnologijo je slabo zastopana. V znanstvenih ustanovah ni razmerja med strokovnjaki za literaturo in slovstvenimi folkloristi. Mladi izobraženci priznavajo, da vedo več o umetnosti ameriških črncev in nemški mitologiji kot o slovaški folklori.

Razložiti pomanjkljivosti slovaške slovstvene folkloristike pomeni seznaniti se s sodobno metodologijo folkloristike v svetu. Teorija je dolgo spregledovala specifične probleme slovstvene folklore, povezane z upoštevanjem poetike. Izjema je le sovjetska folkloristika, ki je že od svojega nastanka obravnavala slovstveno folkloro kot svojevrsten umetniški pojav. Slovaška folkloristika je umaknila svoje nekdanje nazore o obravnavi slovstvene folklore, kar je skoraj bolj njena prednost kot šibkost. Na slog njenega dela je vplivalo dejstvo, da je po organizacijski strani postala del etnologije. Kljub veliko pomislekom proti taki povezavi se zdi Leščáku primernejša, ker omogoča kompleksnejše razumevanje raziskovalnih folklornih pojavov. A pri tem deluje porazno dejstvo, da kljub tolikšnemu prizadevanju prejšnjih generacij ostaja pravzaprav malo takšnega gradiva, ki bi ustrezalo sodobni profesionalizaciji slovstvene folkloristike. S tega vidika je odklon od prej uporabljene literarnozgodovinske usmeritve pri raziskavah slovstvene folklore samoumevna zakonitost. Glede na terensko delo dajejo Slovaki prednost sociološko etnološki smeri, ki skuša spoznati folklorne pojave glede na njihovo funkcijo v kulturni strukturi, psihologijo njihovih nosilcev in pogoje, ki o(ne)mogočajo njihov obstoj.²⁵ Na robovih je tole ogledalo mogoče res malo motno, a v poglavitnih črtah je v njem lepo prepoznati bistvene stiske, kakršne je od svojega nastanka dalje doživljala tudi slovenska slovstvena folkloristika, ki vsaj v zadnji fazi za slovaško prav gotovo še zaostaja.

Podobno usodo je glede na razmerje med literarno vedo in etnologijo doživljala slovstvena folkloro na Poljskem. Na eni strani je del etnoloških obravnav,²⁶ na drugi strani pa se je utrdila misel o sorazmerni samostojnosti stroke, katere predmet je. Juliusz Krzyżanowski začelja svoje poročilo, kako je do tega prišlo, s pripombo, da se nekdanji in sedanji folkloristi zelo radi ustavljajo ob vprašanju razmejevanja svojega predmeta.²⁷ Po njegovem je razmerje slovstvene folkloristike do etnologije popolnoma enako razmerju literarne zgodovine do kulturne zgodovine. Če to ne škodi samostojnosti literarne zgodovine, ni

vzroka, da bi drugače obravnavali folkloristiko. Ob pojavih slovstvene folklore se počuti strokovnjak za literaturo malo nelagodno, a ignorirati jih ne more. Res se zaveda, da ima raziskovanje tradicijskega slovstva opraviti z določenimi metodološkimi modifikacijami v primerjavi s proučevanjem literature, vendar zato ne misli, da bi to zahtevalo izključitev folkloristike iz literarne vede in njeno vključitev v etnologijo. A kljub temu v literarni vedi zanjo ni bilo prostora. Stalno in sistematično so jo pehali ven.²⁸ Po II. svetovni vojski je bilo zelo težko dopovedati, da »ljudska umetnost niso le ljudsko kiparstvo, slikarstvo, keramika, arhitektura, glasba, ampak tudi umetnost besed (pesništvo in proza). S samostojnim glasilom zanjo je avtomatično prišlo do izločitve iz etnoloških okvirov in osamosvojitve glede na druge kategorialno sorodne vrste umetnostnih pojavov. In ta proces razločitve folkloristike od etnologije jo je spet privedel v naročje literarne vede.²⁹ Toda če obstaja okoliščina, da se tradicijska enota (slovstvena folklor) – ustna, slušna, radikalno loči od literature, ki je utrjena s pomočjo črk, ali je torej še nujno govoriti o enotni literaturi, enotni literarni metodologiji.³⁰

Če navedenim prištejemo še slovenski primer, je mogoče reči, da je literarna veda omalovaževala predmet slovstvene folkloristike zaradi svoje (dozdevne?!) elitnosti, etnologiji pa so tuje njene metode raziskovanja teksta in teksture, medtem ko sorazmerno obvlada proučevanje njenega življenjskega konteksta.³¹

V. Ja. Propp se loteva specifične slovstvene folkloristike na razredni podlagi in od tod njegovo stališče: videz, da more materialno in duhovno kulturo nižjih družbenih plasti proučevati le ena veda, je varljiv; zakaj pa za kulturo vladajočih razredov to ne velja? Tu obstaja vrsta zgodovinskih strok (zgodovina tehnike, arhitekture, glasbe, literature), ko pa gre za kmetstvo, naj zgradbo peči in ritmiko pesmi proučuje ena in ista veda. Pravi, da predobro ve, da je med materialno in duhovno kulturo tesna zveza, a kljub temu metodološko deli področje materialne in duhovne ustvarjalnosti, tako kot se to dela pri dejavnosti višjih razredov. Distancira se od zahodnoevropskih folklorističnih teorij³² in se strinja s takšnim obsegom pojma folklor, kakršen »je že oddavnaj sprejet v ruski znanosti« in jo v Franciji imenujejo traditions populaires, v Italiji tradizioni popolari, v Nemčiji Volksdichtung.³³

Propp se čisto osvobodi za tukajšnje vprašanje malo produktivnega izhodišča v nadaljevanju razprave, ko našteva stičišča in razločke med slovstveno folkloro in literaturo. Združuje ju predvsem poetika, čeprav se znotraj nje razhajata vsak v svojo smer. Tudi po svojem žanrskem sistemu sta si različni in prav tako po načinu svojega obstajanja. Imenitno razlaga razloček med avtorjem in bralcem literature na eni strani in izvajalcem/posredovalcem slovstvenofolklornega dejstva na drugi. Figura le-tega stalno zbuja zanimanje raziskovalcev. Medtem ko je bralec literarnega dela (lahko) neusmiljeni cenzor in kritik brez vsakega polnomočja, je vsak poslušalec, udeleženec v folklornem dogodku potencialni prihodnji posredovalec, ki bo v svoje delo (ne)zavedno vnašal nove spremembe. Tako folklorno delo živi v neprestanih spremembah in ne more biti dobro proučeno, če je zapisano le enkrat. Potrebno je kar največ zapisov variant, ki pomenijo vse kaj drugega kot npr. redakcija literarnih del.³⁴ Na drugi strani posveti Propp dolžno skrb tudi vprašanju razmerja med slovstveno folkloristiko in etnologijo.

Pri tem izhaja iz prepričanja, da so »danes vse humanistične vede lahko samo zgodovinske«. To pomeni, da jim ne zadošča le zasledovanje razvoja posameznega dejstva, ampak tudi pojasnjevanje le-tega. Zato po njegovem med folkloristiko in etnologijo obstaja tesna zveza. Zunaj etnologije ne more biti materialističnega raziskovanja slovstvene folklore. Ne le nekateri žanri, tudi veliko motivov najde svoje pojasnilo za svoj nastanek in obstoj v religiozno-magični praktiki na raznih stopnjah razvoja človeške družbe. Ko Propp omenja tudi drugo plat razmerja, namreč, da lahko tudi slovstvena folkloristika pomaga etnologiji, pri tem opozarja na nevarnost proslule »teorije odraza«, kot da bi slovstvena folkloristika neposredno odražala nekdanje družbene odnose itd. Treba je upoštevati, da je mišljenje nekdanjega človeka potekalo po drugačnih zakonitostih, ki še niso poznale vzročno-posledičnih zvez, posplošitev itd. Brez upoštevanja, da gre za drugačne miselne postopke, je tvegana razlaga sižejev, motivov, kompozicije in obstaja nevarnost, da raziskovalec zapade v naivni realizem ali govori o groteski, eksotiki, poljubni igri neobvezne fantazije, kjer v resnici za to ne gre. Etnologija je po Proppu torej nadvse pomembna za pravilno razlago geneze folklornih pojavov, ne spušča pa se v razlago o namembnosti življenjskega konteksta s sinhronega vidika njihovega obstoja.³⁵

K. Čistov ne dvomi o samostojnosti slovstvene folkloristike; ta ima dovolj širok in jasen predmet, vendar to ne spremeni načelnega odnosa do njenih bližnjih »sosed« in »sorodnic«, etnologije in filologije. Slovstvena folkloristika je in ostane hkrati filološka in etnološka veda, kajti vsak folklorni pojav je hkrati in neizbežno dejstvo življenja in dejstvo besedne umetnosti. Če gledamo retrospektivno, slovstvena folkloristika ni preprosto le eden od mnogoterih pojavov življenja. Z njo je (bilo) prepleteno vse življenje. Vanjo so se prelivale vse ljudske skušnje, znanje, predstave preteklih rodov, plemen, pozneje ljudstev. V starih zgodnjih oblikah slovstvene folklore so raziskovalci upravičeno videli začetke tega, kar se je pozneje razvilo v religijo, umetnost, znanost. Sčasoma je postala pomembna oblika zabave, ideologije, sredstvo vzgoje, bistven del narodne kulture. V njej so dragocene priče o socialni strukturi, družbenih institucijah, materialni kulturi, ne da bi bilo kaj takega ohranjeno v virih druge vrste (pisani dokumenti, arheološki spomeniki). Skratka, je nedvomno eden od pomembnih zgodovinskih in etnoloških virov. A ta formula, opozarja K. Čistov, je marsikdaj tudi zlorabljena. Kot da je slovstvena Folkloristika pomembna le kot vir in ne sama po sebi! Druga zmeta so poskusi, da je filološki in etnološki vidik slovstvene folklore mogoče raziskovati vsakega zase, neodvisno drug od drugega, in se postavlja vprašanje splošno zgodovinske ali splošno literarne periodizacije. Slovstvena folkloristika se slabo včlenja vanje, ker ima specifične zakonitosti razvoja (obliko govora). Temeljna kategorija slovstvene folkloristike je žanr, a to ne pomeni, da so vsa vprašanja v zvezi z njo skrčena na filologijo in zgodovino estetike. Žanr v slovstveni folklori ni preprosto seštevek vsebine in oblike; in tudi ne seštevek teh ali onih besednih, mimičnih in glasbenih elementov. Je tudi določena družbeno-življenjska funkcija.³⁶

V prostoru, ki ga obvladuje nemščina, se termin in pojem (slovstvena) folkloristika ni prijel in verjetno je ta zgled vplival tudi na tiste v slovenski etnologiji,³⁷ ki so zastopali stališče, da je mogoče shajati brez njiju. Herman Bausinger pojasnjuje, da so nemški romantiki s svojim pojmovanjem »Naturpoesie«, ki vključuje tudi literaturo, programsko zabri-

sali meje med slovstveno folkloro in literaturo. Ta medsebojnost se je posebno uresničila z Grimmovimi Kinder Hausmärchen in marsikatera podeželska zbirka kaže Grimmov vpliv ne le pri zbiralcih, ampak tudi pri pripovedovalcih. Poznavalci srednjega veka, npr. J. Bolte, so pogosto izsledili zapletene in prepričljive literarne vire slovstvene folklore. Te raziskave so prišle še posebej prav t. i. finski raziskovalni metodi; toda toliko so imele opraviti z literarnimi variantami, da je koncepcija originalne in samosvoje folklore komaj prišla do izraza. Bausinger na bi bil to, kar je, ko pravi, da bo treba ugotoviti, ali se v tem kulturnem svetu še dopuščata koncept in pojem (slovstvene) folklore. Zdi se, da ju ne zavrača, saj nadaljuje, da pri tem ni prezreti prizadevanja, po katerem zanjo ni pomemben izvir, ampak načela, ki se uresničujejo pri tradiranju.³⁸ Da upoštevanje njene samostojnosti je smiselno, lepo izpričuje razprava Maxa Lüthija z naslovom Etnologija in literarna veda.³⁹ V njej se tenkočutni in estetsko podkovani švicarski raziskovalec slovstvene folklore in literature zavzema za strpnost med obema v naslovu navedenima strokama in rodovitno sodelovanje, čeprav skuša razumeti, zakaj se ena od druge čutita ogroženi, in da jima gre za svojo identiteto. Do nesporazumov med njima prihaja prav na prostoru, ki ga, kjer jo priznajo, zaseda slovstvena folkloristika, Lüthi pa izhaja iz tradicije svojega okolja, kjer tega ni; zato se pač mora zavzemati za rodovitno sodelovanje strokovnjakov obeh omenjenih ved ali za prestopanje literarnega strokovnjaka v etnologijo in etnologa v literarno vedo. Ta sprotnost in nenačelna rešitev problema ob predmetu, ki zahteva posebne metode, je edina šibkost omenjene študije; drugače daje vrsto pobud za poglobljeno raziskovanje različnih pojavov slovstvene folklore. Njene zakonitosti mu dajejo priložnost za presenetljive primerjave z moderno literaturo (razosebljenje (Entpersönlichung), pesniški subjekt ni več empirični jaz itd.). Svoja gledanja ilustrira z rezultati raziskovanja pregovorov in folklornih pripovedi, pri čemer mu gre predvsem za funkcijo: kot se etnologija sprašuje po funkciji npr. pregovorov v vsakdanjosti, se literarna veda po funkciji snovi, idej, metaforike, ritma v posameznem besedilu. A avtor opozarja, da smisel etnološkega dela ni izčrpavanje v funkcionalizmu, saj ritual in ceremonija dvigata določeno skupnost k neke vrste umetnosti, in kdor raziskuje te tradicionalne oblike, ni daleč od raziskovalca pesmi in pravljic. Ko M. Lüthi skuša spraviti etnologijo in literarno vedo, to počne v zavesti, da sta obe »služabnici splošne antropologije, splošne znanosti o človeku in njegovem svetu«. A prispevek končuje z maksimo: čim boljše in specialnejše kaka veda izpolnjuje svoje naloge, tem več je vredna za druge znanosti! Strah, da bi postala zgolj dekla, je odveč. Avtor ne zamolči, da ima vsaka od omenjenih ved svoje posebne naloge in razvijata posebne metode, a se lahko marsikaj naučita ena od druge. Medtem ko je prva usmerjena vertikalno, je etnologija razširjena horizontalno. Prva se obrača predvsem k vrhunskim stvaritvam, druga kljub psihologiziranju pojma spodnja plast⁴⁰ svojo pozornost obrača k spodnjim in srednjim plastem, in to glede na njihov družbeni položaj in izobrazbo. M. Lüthi se ograjuje od »sentimentalnega konservativizma tistih etnologov, ki se bojujejo za obdržanje ali ponovno oživitev izginjajočih in izumrlih šeg«. Svoje antropološko-strukturalistično izhodišče na več mestih očitno navezuje na A. Jollesa, čigar Preproste oblike⁴¹ so nedvomen prispevek slovstveni folkloristiki, čeprav iz naslova (pač zaradi upoštevanje tradicije iz nemškega kulturnega kroga) to ni razbrati. Ne da bi se strinjali z dvojnostjo, ki jo Lüthi pač

sprejema, je za slovstvenega folklorista spodbudna naslednja avtorjeva misel: Ni tako, da se etnolog ukvarja samo z življenjem, literarna veda pa z mrtvimi produkti – in umetniška dela niso mrtve, suhe veje, ampak življenjska semena, neprestano pripravljena, da na novo vzkaliijo. Literarni raziskovalec se ukvarja s produkti, ki sami vsebujejo življenje in ga tudi prikazujejo. Ni goli herbarist, ampak prej zbiralec, raziskovalec in če gre dobro, tudi gojitelj semen, torej koncentriranega življenja.⁴²

II. ETNOLOGIJA – SLOVSTVENA FOLKLORISTIKA: VIDIK RAZMEJEVANJA

Iz prvega razdelka je morda razumeti, da teče meja med etnologijo in literarno vedo glede na slovstveno folkloro vzporedno z njeno funkcijo v življenju na eni strani in obliko na drugi. Omenjeni so še nekateri drugi kriteriji, vendar je o razmerju med strokami več govora z organizacijskega vidika kot s strogo teoretičnega. Tukajšnji razdelek poskuša umestiti slovstveno folkloristiko med etnologijo na eni strani in literarno vedo na drugi na temelju treh kriterijev, ki v tej zvezi niso novi, saj so (bili) marsikdaj omenjeni; pač pa so nemara na novo osvetljeni in sistemizirani. Po logičnem zaporedju so: tradicijskost, estetska funkcija, transformacija/prekodiranje.

1. Tradicijskost

Temu vidiku slovstvene folklore je posvečena posebna obravnava,⁴³ zato tu o njej le na kratko. Najprej: to ni isto kakor tradicionalnost. Semantiko le-te dojemamo kot nekaj statičnega, vsekakor slabo prema-kljivega in zato kar negativnega in tudi konservativnega. Tradicijskost je pač nujen pogoj za nastajanje inovacij. V naravnem dogajanju nič ne nastane samo od sebe, ampak ima vsaka stvar, vsak pojav svoje zaledje, recimo vzrok. Če metaforiziramo vzajemnost tradicije in inovacij s hojo, je prva kakor tista noga, ki za hip ostane zadaj, toliko da omogoči drugi nogi korak naprej, torej tisto novo, ki omogoča hojo, pot. Res je ena noga (tradicija) zmeraj zadaj, toda vsekakor je obvezna za normalno napredovanje do cilja. Primera je mogoče nekolikanj banalna, toda želela je prikazati, da je res tudi tradicija proces, torej v stalnem gibanju, le da ravno toliko zadaj, da omogoča za-ledje novostim/inovacijam avant-gardi. Seveda se tradicija od tradicije loči, na kar vpliva akt spomina in pozabljanja ali drugače: sprejemanja in izbiranja. Mogoče je bilo ob tem kriteriju doslej toliko nesporazumov prav zato, ker ni bila uzaveščena teorija tradicije.⁴⁴ S tega vidika literarna veda in slovstvena folkloristika ne moreta imeti za predmet raziskovanja istega predmeta, ker prva vedno zasleduje inovacije, novosti na področju literarne kulture, medtem ko drugi ostajajo pojavi kulturne tradicije. In razmerje do etnologije? Tudi njen predmet raziskovanja so, vsaj po klasični definiciji, tradicijski (in tudi tradicionalni!?) pojavi, toda ni vsaka ustna tradicija že tudi slovstvena folklor. Dovolj jasno je, z etnološkega izhodišča, ki je bilo za teorijo nezainteresirani slovenski slovstveni folkloristiki dokaj gorko, pisal o njunem razločevanju Božidar Jezernik.⁴⁵ Vsekakor so njegova opažanja produktivna za vprašanja tradicije glede na nosilca slovstvene folklore, čeprav se s tukajšnjega vidika pač ni mogoče strinjati z njegovim dvomom v smiselnost spoštovanja žanrskega sistema slovstvene folklore.⁴⁶ Za etnologijo kot tako je (lahko) irelevanten, za slovstveno folkloristiko pa je prav žanrski sistem takorekoč aksiom, kar je mogoče

razbrati tudi iz prejšnjega razdelka. Torej: pojem ustna tradicija se le delno prekriva s pojmom slovstvena folklor. ⁴⁷

2. Estetska funkcija

Tudi o estetski vlogi slovstvene folklore, celó njeni umetniškosti je bilo že marsikaj in veliko povedano, tudi tukajšnji prvi razdelek to potrjuje; vendar nemara premalo natančno. Če je bilo še mogoče najti zadovoljivo rešitev pri razmejevanju predmeta slovstvene folkloristike in literarne vede glede na nekakšen količinski kriterij, po katerem literatura vsebuje več estetskega kot slovstvena folklor, je bil za etnološki pristop ta kriterij brez pomena. Zato se je dogajalo, da na eni strani literarna veda ni obvladala svojega kompleksa večvrednosti nasproti slovstveni folklori, ker ni zadoščala predstavam o elitnosti, po drugi strani pa je etnologe zmeraj bolj ali manj begala če ne tudi jezila uporaba poetike in upoštevanje estetskih načel pri zbiranju ⁴⁸ in analizi slovstvenofolklornih pojavov. Njim teh metod pač ni bilo nujno poznati; zato so prihajali v skušnjava, da jih tudi ne bi priznali.

Druga težava v tej zvezi se je pojavljala zaradi stališča enih, ali torej zaradi estetskosti in svoje narave sploh slovstvena folklor ne sodi v matično vedo, ki proučuje besedno umetnost. Drugi pa so zagovarjali samostojnost predmeta, ki ga naj raziskujejo posamezne panoge folkloristike, ⁴⁹ z nadzgodovinskimi stalnicami, ki da so bistveno določilo t. i. »ljudske« nasproti t. i. »visoki« umetnosti. Pri Slovencih so se med prvimi spoprijemali s tem vprašanji Stanko Vurnik, ⁵⁰ pa tudi Boris Merhar ⁵¹ in Valens Vodušek. ⁵²

Za njihovo razčiščevanje v našem okviru prihaja na pomoč najprej Franc Veber s psihološko postavljeno filozofijo posameznih človekovih duševnih položajev. Za tukajšnjo rabo so pomembne naslednje njegove misli: poglavitno in neobhodno jedro vsakega estetskega doživljanja je posebno estetsko čustvovanje. Le-to je vselej pozitivno ali negativno. Pojave estetsko »uživamo« ali jih estetsko zgolj »trpimo«. Veber se upira tistim teorijam, ki skušajo človekovo umetniško udejstvovanje izvajati iz popolnoma drugačnih psiholoških dejavnikov, ki nimajo nič opraviti z (ne)estetskim človekovim udejstvovanjem, kaj šele z njegovim umetniškim ustvarjanjem. Pri tem posebej omenja dve teoriji. Prva se naslanja na dejstvo, da je že od nekdaj umetniško v tesni zvezi z religiozno-konfesijskim udejstvovanjem, o čemer pričajo vsakovrstna svetišča, ki so hkrati izraziti estetski objekti: »Saj sploh ni umetniške panoge, ki bi kadar koli in kjer koli ne bila tudi v službi verovanja, zato nekateri mislijo, da je izvir umetnosti iskati v njem.« Veber se strinja, da je estetsko in umetniško udejstvovanje še posebej tesno združeno tudi s konfesijsko-religioznim, a to še zdaleč ne dopušča nikakega zamenjavanja med njima. V vseh takih primerih je estetsko udejstvovanje v službi drugih zunajestetskih dejavnikov, ki zadovoljujejo človekove zunajestetske potrebe, a to je popolnoma nekaj drugega. Kot je estetsko čustvo elementarno človeško čustvo, ki ga ni mogoče izvajati iz drugačnega človeškega čustovanja, je tudi umetniško udejstvovanje elementarno človeško udejstvovanje, ki ga psihološko ni mogoče izvajati iz nobenega drugačnega njegovega udejstvovanja. Iskati psihološki izvir umetnosti v religiji ali konfesiji, pomeni reducirati estetsko čustvovanje na hagiološko ali aksiološko. ⁵³ Veber odbija tudi drugi dve mnenji, izmed katerih prvo izvaja človekovo umetnost iz njegovega nagona po posnemanju, drugo pa iz nagona po uveljavlja-

nju in urejenju vsakršnih fizičnih in duševnih zmožnosti v najrazličnejših igrah.⁵⁴ Toliko torej na kratko o razmejevanju človekovega estetskega čustvovanja in delovanja v primeri z drugimi duševnimi stanji.

Poglavitno oporo za poskus rešitve tukajšnjega vprašanja pa nam daje Jan Mukařovský z razlago pojmov estetska funkcija, norma in vrednota kot družbeno dejstvo.⁵⁵

Pojem funkcije (ki ga teorija umetnosti deli z lingvistikom pa tudi npr. s folklorstikom) zadeva odnos umetniškega dela do sprejemalca in družbe. Ni enkrat za vselej trdne meje med estetskim in zunajestetskim področjem. Ni predmetov in dejanj, ki bi po svoji substanci ali zgradbi bili ne glede na kraj, čas in ocenjevalca nosilci estetske funkcije, drugi pa bi – spet zaradi svojega realnega delovanja – bili izvzeti iz njenega dosega. Tudi prehod med umetnostjo in zunajumetniškim področjem je komaj določljiv, a kljub temu je jasno čutiti, da je razloček med umetnostjo in področjem golih »estetskih« pojavov bistven. Temelji na tem, da je v umetnosti estetska funkcija prevladujoča, medtem ko ima zunaj nje, če je navzoča, drugoten položaj. Gre torej za dvoje antinomij. Na meji zunajestetskega in estetskega gre za protislovje med popolno odsotnostjo estetske funkcije in njeno navzočnostjo, na meji estetskega in umetniškega pa med podrejenostjo in nadrejenostjo estetske funkcije v hierarhiji funkcij. Področje estetskosti torej ni razdeljeno na dva neprodušna oddelka, ampak ga kot celoto obvladujeta dve protislovnosti, ki ga hkrati dez/organizirata in ohranjata v njem neprekinjeno razvojno gibanje. Z njim umetnost kar naprej spreminja svoje območje: širi ga in spet oži. Na meji med njo in drugimi estetskimi pa tudi zunajestetskimi pojavi so lahko cele veje produkcije. Toda predpostavka o premoči estetske funkcije ima polno težo le ob izpeljani diferenciaciji funkcij. Srednjeveška ali folklorna družba – tako Mukařovský – ne pozna doslednega razločevanja funkcij in v takšnih primerih se utegne medsebojna podrejenost in nadrejenost v razvojem sicer premakniti, a ne toliko, da bi katera imed njih očitno prevladala nad drugimi. Drugače je estetsko funkcijo prepoznati vsaj v treh naslednjih pojavih: kjer se pokaže potreba po odlikovanju česar koli, nastopi estetska funkcija kot spremljajoča (prim. estetska obarvanost katerega koli ceremoniala); zaradi svoje osamitvene sposobnosti lahko postane tudi družbeno razslojevalni dejavnik (prim. povečano občutljivost za estetsko funkcijo in njeno bolj intenzivno rabo v višjih družbenih plasteh, ki se hočejo odtrgati od drugih). Druga lastnost estetske funkcije je povzročanje ugodja (npr. pri jedi, stanovanju). In tretja sposobnost: prilepi se na obliko stvari ali dejanja, s čemer nadomešča druge, že opuščene funkcije. Od tod zelo pogosta estetska obarvanost ostankov preteklosti, bodisi materialnih (npr. podrtje stavb, noša) ali nesnovnih (razni obredi). Toliko torej o dinamičnosti estetske funkcije glede na pojave, ki so njeni nosilci, in družbeno okolje, v katerem se uveljavljajo.⁵⁶

Medtem ko je funkcija kot živa sila že vnaprej nekako določena za to, da stalno spreminja svojo razsežnost in smer, je (tudi estetska) norma kot pravilo in mera že po svojem bistvu nekaj negibnega, a vendar gre tudi pri njej za določeno dinamičnost, le da tega ni mogoče upravičiti niti s stališča človeka kot vrste niti kot posameznika, ampak samo z vidika človeka kot družbenega bitja. Estetske norme ne smemo pojmovati kot pravilo, ampak kot živo energijo, ki z raznovrstnostjo organizira področje estetskih pojavov in kaže smer njegovega razvoja. Umet-

niško delo večkrat krši estetsko normo, ki je veljavna v danem trenutku, toda v najskrajnejših primerih se je mora hkrati tudi držati. »Normo utemeljuje temeljna dialektična antinomija, ki obstaja med brezizjemno veljavnostjo in zgolj regulativno, celo samo orientacijsko potenco, ki vsebuje možnost njenega kršenja«. Navedeno drži popolnoma le za tisto umetnost, ki jo zaradi pomanjkanja boljšega termina imenujemo 'visoko' in katere nosilka je vladajoča družbena plast. Njena umetnost je izvir in obnovitelj estetskih norm; poleg nje so še druge (npr. salonska, bulvarska, ljudska), ki praviloma sprejemajo od visoke umetnosti že ustvarjeno normo. V folklori je estetska norma globoko zasidrana v celoten normni sistem, kar je ovira in je zato proces njenega spreminjanja tu komaj opazen. Estetske norme torej pronicajo iz visoke umetnosti na druge odseke umetnostnega področja, vendar ne v pravilnem ritmu, po katerem bi prišle nove šele, ko bi prve izginile. Zato prihaja do prerivanja in tekmovalja veliko vzporednih estetskih norm. Posebno v folklori so primeri, kjer vztrajajo norme cela stoletja. Naumannova šola je iz tega izpeljevala preuranjeno tezo, da ljudstvo 'ne producira', ampak samo 'reproducira'. Mukařovský to trditev popravlja z ugotovitvijo, da je v njej, kar zadeva estetsko normo, pravilno spoznanje, da folklorno okolje le-te ne ustvarja samo, ampak jo sprejema z estetskega področja – zlasti umetnosti vladajočega razreda. Vendar mu zato ni mogoče odreči estetske ustvarjalnosti. Nasprotno: »razloček med živo folkloro in industrializirano proizvodnjo folklornih predmetov je prav v tem, da je druga shematizirana, medtem ko je prva (npr. pirhi, vezenine) neskončno raznovrstna in polna odtenkov. Ta raznoterost ima naravo golih variant norme, a ne krši njenega značaja.«

Za obravnavo vprašanja med družbeno morfologijo in estetsko normo je poleg razčlenjenosti v družbene plasti (vertikalna razčlenjenost) enako pomembna tudi horizontalna razčlenjenost, tj. razločki v starosti, spolu, poklicu ipd. Generacijski razloček lahko povzroči, da imajo pripadniki iste družbene plasti različne okuse in pripadniki različnih plasti iste generacije zelo sorodne okuse. Generacijski razločki so tudi jedro vseh estetskih revolucij, s katerimi se uveljavljajo novi kánoni ali se pomikajo z enega družbenega okolja v drugo. Vsiljuje se misel, da je hierarhija estetskih kánonov premo vzporedna hierarhiji družbenih plasti: najmlajša norma je na vrhu, postopno nižjim plastem pa naj bi ustrezali vedno starejši kánoni. Ta shema medsebojne vzporednosti v lestvici družbene razslojenosti in razvoju estetske norme ni neupravičena, le da je ni pojmovati dogmatsko, ampak kot temelj za razvojne variante.⁵⁷

V umetnosti je povezava estetske norme z drugimi dokaj razrahljana. Kar naprej se v najrazličnejših oblikah vrača zahteva po avtonomiji estetske vrednote. Vrednota ni v stvari, temveč v strukturi, ki je v stalnem gibanju. Izpolnjevanje estetske norme ni nujen pogoj za estetsko vrednoto, posebno ne tam, kjer ta vrednota prevladuje nad drugimi, in to je prav v umetnosti, ki je privilegirano področje estetskih pojavov. Medtem ko je zunaj umetnosti vrednota podrejena normi, je tu norma podrejena vrednoti. Zunaj umetnosti je izpolnjevanje norme sinonimno z vrednoto, v umetnosti pa je norma pogosto prekršena, izpolnjena je samo včasih, toda tudi v tem primeru je izpolnjevanje norme sredstvo, ne pa cilj. Izpolnjevanje norme vodi k estetskemu ugodju, estetska vrednota po poleg njega lahko vsebuje tudi močne prvine neugodja, ne da bi bila zato okrnjena njena celota. V folklori

je estetska vrednota tesno povezana z drugimi (promiskuiteta norm), zato tu hitra spremenljivost ni mogoča. Vpliv estetske vrednote pač ni v tem, da bi goltala druge, ampak da vsako izmed njih trga iz neposrednega stika z ustrezno življenjsko vrednoto. S tem ustvarja napetost med sistemom vrednot v umetnini in sistemom vrednot, ki veljajo v določeni skupnosti, in v tem je pravi smisel in delovanje umetnosti.⁵⁸

Po Mukašovskem je prispevek estetike k sociologiji v tem, da o vprašanih razmerja med umetnostjo in družbo razmišlja malce drugače kot sociologija in da nakazuje dejstvo, kako se podobno, kot se člani družba v plasti, člani tudi umetnost. Celotno estetsko področje je razdeljeno v posamezna »nadstropja« (»nizka«, »visoka« umetnost, ki se še nadalje členita) in ta razčlenjenost umetnosti ima določeno, vendar ne neposredno razmerje do družbene razčlenjenosti.⁵⁹

Že iz strnjene prikaza estetike⁶⁰ Jana Mukašovskega je očitno, da jo razumeva kot neprestan proces, čigar sestavine so estetska funkcija, estetska norma in estetska vrednota. Težko bi bilo najti primernejši model za poskus rešitve tokratnega vprašanja, kakor je njegov. Zunaj-estetsko področje, v katerem je estetska funkcija komaj navzoča ali pa še to ne, se pokriva s predmetom etnologije. Druga skrajnost je umetnost, v našem primeru literatura, kjer nad drugimi funkcijami prevladuje estetska funkcija in med drugimi vrednotami estetska, medtem ko je estetska norma predvsem zato, da se jo krši. »Zgodovina umetnosti je v mnogočem stalen upor proti normi.«⁶¹ Slovstvena folklorja zavzema prostor vmes, to je prostor estetskega, ki ni umetnost, v njem je navzoča estetska funkcija poleg drugih, lahko tudi praktičnih funkcij. Nad estetsko vrednoto, ki tu zmeraj obstaja le poleg drugih vrednot, a si jih nikoli ne podredi – tedaj bi bila to že umetnost – pa vlada zgolj estetska norma: Sistem estetskih norm, ki mu pravimo *okus*, ima veliko avtoriteto zunaj umetnosti, v praktičnem življenju. Pozroči lahko individualno ali socialno razvrednotenje tistega, ki krši pravila okusa... Poznamo zelo razsežno področje umetnosti, v katerem je avtoriteta estetske norme v veliki meri priznana: ljudska umetnost.⁶² Na kratko je z vidika estetike predmet treh panog opredeliti takole: pri predmetu etnologije je estetska funkcija odsotna (in za stroko irelevantna), v slovstveni folklori je navzoča, v literaturi pa prevladuje.

3. Transformacija

Strokovnjaki zunaj slovstvene folkloristike navadno gledajo v zapisovanju slovstvene folklorne le tehnično vprašanje. No, jezikoslovci, posebno dialektologi, se res spogledujejo, kadar govorjeno besedilo ni zapisano po njihovih glasoslovnih pravilih, ker v tem primeru ni uporabno za njihove raziskovalne namene, pri drugih pa je marsikdaj prikrito začudenje, zakaj se toliko zadrževati pri vprašanju zapisovanja in redakcije slovstvene folklorne. Tekstologiji, kakor na kratko rečemo proučevanju teh problemov, je posvečena posebna obravnava,⁶³ zato tu o vsem tem le na kratko. Ko so govorjeno besedno umetnost, torej slovstveno folkloro sploh začeli konservirati, to je prenašati na papir, so to delali predvsem z vidika umetnosti. Zato zapisovalcu niso zamerili, če se pri delu ni dosledno držal avtorjevega besedovanja, da je le končni rezultat njenega sodelovanja bil umetniško učinkovit in podlaga za konstrukcijo duhovnega obzorja pri skupnosti, ki je tudi iz takega gradiva črpala moč za svoj narodni prepoved in obstoj. Začetek

tega je bil v pred/romantiki, a do danes ni nikoli popolnoma ugasnil. Čas realizma v umetnosti in pozitivizma sploh jemlje tovrstno zapisovanje predvsem kot znanost. Zato stalno apelira na slovstvene folkloriste, da naj vendar zapisujejo čim bolj skrbno, natančno in dobesedno, čemur ti seveda skušajo ustreči po svojih najboljših močeh. Tu torej vlada zavest o znanstvenem ali primerneje: strokovnem zapisovanju; njegov cilj je rekonstrukcija, to je čim temeljitejši prenos govornje besede v pisano obliko. Vendar to zadeva le ravnino teksta. Kaj pa tekstura in kontekst? Ko so začele prodirati teorije, da sta ti dve ravnini malodane enakovredni ravnini teksta in šele vse tri ustvarjajo folklorni dogodek, se je seveda začela ali nadaljevala muja ob tekstu čim bolj nevsiljivo, a vendar ustrezno zaznamovati tudi njune lastnosti in posebnosti. V tem okviru je začel dobivati vedno večji pomen poleg pripovedovalca/posredovalca/izvajalca slovstvene folklorne tudi njegov poslušalec, to je potencialni nadaljnji posredovalec slišane. Zapisovalec pa naj bi bil iz dogajanja osebno/stno popolnoma izključen, pač zgolj tehnični prevodnik govornje besede v pisano. V posebno pomoč pri tem naj bi jim bil najprej fonograf in nato magnetofon.

Toda kot je pri prevajanju že dokaj prodrlo spoznanje, da se razločuje prevod od prevoda, poleg drugega tudi zaradi prevajalčeve osebnosti same,⁶⁴ bo treba prej ali slej sprejeti to misel tudi za zapisovanje slovstvene folklorne. Če gre tam za prenašanje literarne resničnosti iz enega v drug jezik, gre tu za prestavljanje iz naravnega v tehnični tip komunikacije, kar je nadvse zahtevna operacija, pri kateri jezikovno gradivo prav tako pretrpi določeno škodo. Vprašanje je le, kakšno in kolikšno. Tako kot je v folklornem dogodku poleg teksta z ravnino teksture dobil zasluženno mesto njegov izvajalec in z ravnino konteksta sprejemalec, tj. poslušalci, bi bilo pri prekodiranih (tj. zapisanih) besedilih strokovno pošteno resno jemati v poštev tudi zapisovalca. To bi omogočilo večjo sproščenost pri obravnavah in ocenah posameznih zapisov, saj bi se zdele pretoge zgolj črno bele sodbe o »amaterskih« in »znanstvenih«.

In naše vprašanje o vidiku diferenciacije ob predmetu etnologije in slovstvene folklorne ter literature? Za literaturo je vprašanje prekodiranja ali transformacije iz enega jezikovnega koda v drugega irelevantno, saj literatura – že ime pove! – obstaja le kot črkovana, zapisana. Za slovstveno folkloro, kot je bilo na kratko predstavljeno, pa je to bistveni pogoj za njeno raziskovanje. V prvotni obliki – kot govornje – jo je mogoče le posredovati. V tej točki prihaja do razmejevanja med modrostjo in znanostjo! Iz navedenga je bilo nemara tudi razbrati, koliko se slovstveni folkloristi trudijo, da bi čim bolj avtentično konservirali obliko pripovedovalčevega izvajanja, ki ga je D. Antonijević posrečeno poimenoval kot »folklorna monodrama«.⁶⁵ Etnolog se s slovstvenim folkloristom glede tega razhaja vsaj v trojem. Prvič je zanj pomembno samo sporočilo torej le instrumentalna stran jezika, ne pa tudi njegovo oblikovanje, oblika, način, kako mu je kdo o neki stvari pripovedoval, sta lahko tudi sugestivna, toda to ne vpliva bistveno na nadaljnjo analizo zbranega gradiva. Že iz prve točke tukajšnjega razdelka je znano, da je ustna tradicija, širši pojem kot slovstvena folklor in da prva predvsem privablja etnologa, druga pa mu služi kot enakovredno gradivo za njegove raziskave, ne pa po vsej svoji specifikosti. In končno: za nami je obdobje, ko naj bi bila posebnost etnologije glede na druge zgodovinske stroke v tem, da upošteva le ustne vire, medtem ko je slovstveni folkloristiki prav to imanentno.

1. *Funkcija in forma*

Prejšnje generacije etnologov in slovstvenih folkloristov so videvala rodovitno zvezo med strokama predvsem v pomoči ena drugi pri raziskovanju posameznih vprašanj z diahronega vidka. Stik med njima je bil v tem pogledu kdaj tako tesen, da je bilo zunanemu opazovalcu tudi zato marsikdaj težko ločevati predmet in metode njunega dela. Zgodovinsko podstavljena slovstvena folkloristika se je zatekla k etnologiji predvsem zaradi želje po pojasnjevanju posameznih sestavin v tekstu, saj je bil svojčas njen strokovni interes osredinjen le nanj. Enako se je godilo etnologiji. Na kratko: ena drugi sta služili predvsem kot vir.

Razsvetljenstvo in romantika sta se usmerila le na arhaične slovstveno-folklorne pojave, poudarjajoč na eni strani njihovo estetsko funkcijo in na drugi dragocen, osamozaveščujoč dokaz za bitje in žitje posameznega naroda, če že ne tudi za njegovo slavno preteklost.

Ugotavljanje funkcije posameznega besedila v konkretnem življenju (na ravni parole) je izhajala iz njegove pripadnosti določenemu žanru in mestu le-tega v žanrskem sistemu slovstvene folklore. Zaradi pomanjkljivosti gradiva – gledano z današnjih teoretičnih izhodišč – je zato mogoče le sklepati, kakšna je bila funkcija pojavov slovstvene folklore v življenjski resničnosti pri posameznih družbenih skupinah in njena semantika v strukturi njihove duhovne kulture.⁶⁶

Slovstvena folklorja je polifunkcionalna. Njeni žanri so predvsem določena življenjska funkcija. Zgodovinska pesem, zagovor, pripoved se ne ločijo med sabo le po svoji umetniški strukturi, ampak predvsem po življenjskem pomenu, funkciji. Še in še poudarja K. Čistov, kako se glede na vlogo v resničnosti spreminja oblika, forma posamezne slovstvenofolklorne enote,⁶⁷ in v tem se z njim strinjajo tudi drugi. Ne le posamezna poglavja,⁶⁸ tudi cele knjige⁶⁹ so posvečene vprašanju razmerja slovstvene folklore do vsakdanosti v smislu njene življenjske, praktične funkcije nasproti estetski. Z vidika marksistične estetike in razlaganja družbenih procesov sploh je na tem področju največ napravil V. Gusev v svoji *Estetiki folklore* z upoštevanjem vseh njenih panog⁶⁹ in s stalno navzočo zavestjo o njihovi sinkretičnosti ali sintetičnosti, kakor tudi govori o njej.⁷⁰ P. Bogatyrev pa je že v tridesetih letih skušal nadgraditi tedaj obstoječe metode in teorije v etnologiji in (slovstveni) folkloristiki s »funkcijsko-strukturalno metodo«,⁷¹ pri čemer še upošteva klasično razmejevanje med podeželjem in mestom. Pri tem prihaja med drugim do spoznanja, da so v mestu številnejše nove forme predmetnih ali družbenih dejstev, da se hitreje izmenjujejo, kot na deželi, toda pri sprejetih se redkeje in slabše spreminja njihova funkcija. Na deželi je obratno: nove oblike omenjenih dejstev so redkeje, a njihova funkcija se spreminja pogosteje in močneje. Na podlagi konkretnega primera P. Bogatyrev svari pred napako, ki da jo je delala »antropološka šola«, ko je na podlagi formalne podobnosti pripisovala posameznim dejstvom/pojavom enako funkcijo, čeprav je šlo za skupnosti z različno kulturno strukturo. Funkcija in forma sta v stalnem gibanju/razvoju. Forma pojasnjuje funkcijo in funkcija formo.⁷² Vsaj v določenem okolju je to stališče P. Bogatyreva doživelo pozitiven odmev.⁷³

2. Življenjski kontekst

Medtem ko se je starejše raziskovanje slovsstvene folklore pri srečevanju etnoloških in folklorističnih izhodišč naslanjalo v prvi vrsti na besedilo, ravnino teksta, je zdaj drugače. Na diahroni osi je bilo nekdanje v ospredju vprašanje njegove geneze, evolucije, zgodovine, odvisno, kateri šoli je pripadal posamezni strokovnjak. »Nova folkloristika«⁷⁴ ali raziskovanje »sodobne« slovsstvene folklore⁷⁵ ima pred očmi predvsem sinhrono ravnino problema in ga želi obdelati čim bolj kompleksno, to pomeni v povezavi s konkretnim nosilcem in okoljem, v katerem aktivno živi. Tako so se v slovsstveni folkloristiki poleg zgodovinsko primerjalnih pojavile tudi sociološko naravnane študije. Sinhrona analiza je tu mogoča le na sodobnem gradivu iz kratkega časovnega izseka.⁷⁶ Starejši zbiralci so gradivo netekstualne narave ohranjali bolj po naključju kot sistematično, kar je tudi eden od vzrokov, da za nove raziskovalne cilje prihaja v poštev le gradivo iz sodobnosti.

Kako je v strokovne kroge prodirala zavest tudi o potrebi po dokumentiranju tega, kar tu na kratko poimenujemo življenjski kontekst, nazorno izpričuje B. Malinowski. Priznava, da je pri zbiranju besedil sprva omalovaževal okoliščine pripovedovanja in ne/posredne vplive nanje. Ni se mu zdelo potrebno ozirati na didaskalične pripombe pripovedovalca ali navzočih domačinov in komentarje, ki so se sprožali po končani zgodbi. Le polagoma je prihajal do spoznanja, da je to enakovreden del folklornega dogodka in da šele upoštevanje njegovih zunajbesednih sestavin ustvarja pravo celoto. Pomembna je ob tem njegova ugotovitev, da veliko zbiralcev ravna podobno, kakor je sprva on sam, ker misli, da so kontekstualne informacije trivialne ali irelevantne. Problem pa je predvsem v tem, da je slovsstvena folkloristika zanje premalo izdelala formalno tehniko dokumentiranja. Zadrega je namreč v tem; če niso te informacije trivialne, niso avtentične, so ponarejene, umetne, surogat. Zakaj, kadar se pripoveduje zbiralcu, so okoliščine pripovedovanja vsiljene, tako rekoč sprovočirane, ta se znajde v neavtentični, nenaravni, nepristni situaciji in netekstualne sestavine tedaj pravzaprav niso nikdar del funkcionalne komunikacijske tradicije. To je »lingua franca« interkulture, ki je v rabi le med informatorji (nosilci folklorne tradicije) in zbiralci v njihovem trudu sporazumeti se vsak s svojim načinom kategoriziranja in konceptualizacije. Gre za nekakšen »prevod« in v tej nenavadni interakciji se obe strani učita novih možnosti svojega jezika in odgovori so s stališča skupnosti, ki ji npr. pripada nosilec slovsstvene folklore, kar najbolj irelevantni. Raziskovalcu mora dopovedovati in razlagati stvari, ki jih v svojem okolju opravi z dvema besedama ali posamezno gesto.⁷⁷

Kljub takim in podobnim pomislekom nasproti smiselnosti raziskovanja življenjskega konteksta in teksture, tj. nebesednih sestavin slovsstvene folklore, naj jim novejša teoretična smeri posvečajo veliko pozornost. Ilustrativno je v tej zvezi naslednje razmišljanje Milana Leščaka: o usodi folklorne stvaritve je premišljala skoraj vsaka generacija strokovnjakov. Zdelo se jim je, da so njihove zadnje priče. Herderjevi in Heglovi nazori jim niso dovolili imeti pred očmi celostnega položaja sodobne slovsstvene folklore, načina njenega obstajanja, življenja in razširjenosti posameznih žanrov in sživejev. Svoje zbirateljsko delo so prilagodili romantičnim predstavam o pomenu folklorne narodno zgodovine. Folklor jim ni bila končni znanstveni cilj, ampak sredstvo za doseg ciljev, ki so imeli tedaj za lasten narod veliko večji

pomen. A tudi pozneje se način zbiranja in študija folklornega gradiva skoraj ni spremenil. Ohranjale so se subjektivne predstave z ne čisto znanstvenimi cilji. Sicer dragoceni zapisi niso prinašali kompleksnega pogleda na proces tradiranja. »Teoretična baza folkloristike, v preteklosti večinoma oblikovana s pogledi literarne vede in zgodovine, ni mogla dovolj odkriti pravega mehanizma v življenju (slovstvene) folklore, neposredno zvezo predmeta njene raziskave s socialnim okoljem, psihologijo ustvarjalcev itd. Mehanična obravnava sižeja, motiva ali njune poetike ni mogla dovolj upoštevati posebnosti pojavov, ki se ne le razločujejo od literarnih, ampak pogosto zahtevajo diametralno nasprotno metode raziskovanja, kar ne zmanjšuje pomena že znanih.«⁷⁸ Slovstvena folklorja je veljala za 'privilegirano področje' še nedavno popularnih strukturalističnih metod,⁷⁹ nova ameriška folkloristika pa je prav zaradi pozornosti do življenjskega konteksta svojega predmeta v trenutku njegovega izvajanja uvedla že tudi drugačne.⁸⁰ Razstavljanje pojavov na njihove elemente namreč ne omogoča, da bi jih raziskovali kot aktivne sisteme.⁸¹

Predno so se uveljavili pogledi o proučevanju (slovstvene) folklore v njeni celostni pojavnosti, sta se pri Slovencih na podlagi terenskih skušenj z njo zavzemala za njeno »živo« predstavitev Radoslav Hrovatin⁸² in Milko Matičetov,⁸³ medtem ko prispevek Slovstvena folklorja v domačem okolju⁸⁴ že sledi tudi novejšim teoretskim vidikom o obravnavi vprašanja, ki je bilo predstavljeno v tukajšnjem razdelku.

Za sklep

Usmerjenost posamezne stroke je odvisna tudi od njene tradicije. Če ta ni (več) produktivna, je treba toliko več truda, da napreduje in ne le vegetira. Strinjam se, da je v (slovstveni) folkloristiki treba prenoviti metodo, ne pa, da je treba ukiniti predmet. Tistega, ki ne uvideva potrebe po konceptualnem ločevanju etnologije in (slovstvene) folkloristike, je mogoče primerjati s človekom, ki je slep za barve in ne loči modre in zelene. Seveda se je truditi za metodo, ki je predmetu imanentna. Dokler se o njej sistematično ne razmišlja, je samorasla kot predmet, s katerim se ukvarja. Ko je stroka enkrat konstituirana, sama iz sebe generira svoje probleme in njen razvoj ima svoje zakonitosti. Vsaka se rada obnaša kolonialno. Tudi s tega stališča je smiselno razpravljanje o razmerju med etnologijo in slovstveno folkloristiko tako s teoretskega kakor z zgodovinskega vidika, saj gre pri vprašanju meja med strokami prav tako za proces: »Vsaka znanost ima svoj predmet proučevanja. Okoli njega oblikuje sistem pojmov in na osnovi teorije ugotovi njegove zakonitosti. Razen tega mora najti najprimernejšo metodo, s katero bo raziskovala svoj predmet. Torej: lasten predmet, lastna terminologija, lastna metoda... Šele tako oblikovano in ostro zamejeno znanost lahko vključimo v višjo stopnjo razvoja, v interdisciplinarno povezavo z drugimi pri reševanju še nerešenih skupnih problemov.«⁸⁵

OPOMBE

¹ Glej Zmaga Kumer, Uvod v glasbeno narodopisje, Lj., 1969, 2-5.

² Józef Burszta, Kultura ludowa-kultura narodowa, Varšava, 1974, 316-317.

³ »Pojavlja se posebno v tisku in kulturnoprosvetnih organizacijah, na radiu in televiziji in sploh je v rabi v celi družbi - razen pri folkloristih in etnologih. Tu je splošni sinonim cele tradicijske ljudske kulture. Vanjo štejejo ne le nastope ljudskih godb, svatbe po tradicionalnem vzoru in v narodnih nošah, pisanke, glinene lonce...«. Glej op. 2!

⁴ »Poleg ustnega slovstva doživljajo pozornost tudi uvere, navade, šege, glasba, drama in tudi tradicijska znanost, religija, magija, prerokovanje, igre, zabave, ples, običajno pravico«. Glej op. 2!

⁵ »Neodvisno od pogojev in metodoloških tendenc, ki vladajo v folkloristiki, je tu pojmovanje v strogem pomenu besede (sensu stricto)..., kjer se folklorja enači z ljudsko ustvarjalnostjo ali drugače - z ustnim slovstvom - in raziskave obsegajo predvsem tekstologijo, z delnim pogledom na pogoje posredovanja ali sfere življenja, s katerimi je literatura povezana in z njimi sodeluje (šege, verovanja, glasba)«. Glej op. 2!

- ⁶ Valens Vodušek, O sodobnih naloga folkloristike, 24. kongres ZDFJ = Glasnik SED 17/1977, št. 5, Piran 1977, str. 294; »To so panoge, katerih predmet raziskave se nanaša na umetnostne kategorije človekove kulture: besedna umetnost – bodisi v proznih, pesemskih ali dramskih stvaritvah –, glasbena in z njo tesno zvezana plesna umetnost ter likovna ali upodabljajoča umetnost v najširšem smislu.«
- ⁷ »... so namreč vse pravkar omenjene panoge folkloristike podobne tistim mitičnim bitjem iz antike, ki so imela telo sestavljeno iz delov dveh ali več različnih živali: imele naj bi namreč dvojna usta in dvojni jezik. Z enim jezikom naj bi govorile vsaka svoji t. i. matični stroki, npr. literarni veči oz. literarni zgodovini, muzikologiji, zgodovini plesne umetnosti, umetnostni zgodovini. Z drugimi usti pa naj bi govorile etnološki jezik, ker namreč raziskujejo pojave, ki so karakteristični za določeno etnično skupino ali za regionalne in drugačne podskupine v njenem okviru... Glej op. 6!
- ⁸ Ruski formalisti so zavračali stališče, da je »sinkretizem« posebnost samo slovstvene folklorne, češ da je navzočnost sinkretičnih tendenc v sami naravi vsake umetnosti. Glej Boris Ejhenbaum, Književnost, prev. M. Bojić, Beograd 1972, 22.
- ⁹ K. V. Cistov, Folklor i etnografija, Leningrad, 1970, 8.
- ¹⁰ Bojan Ničev, K problemu zanra v literaturi in folklori, 13, 14, 15, 16. Žal v izpiskih nisem označila, kje je bil članek objavljen.
- ¹¹ Glej op. 8.
- ¹² Naj se ji to ne šteje v slabo, takšne so danes npr. tudi psiholingvistika, biokemija itd.
- ¹³ Na sestanku, ki je pretresal težnje v sodobni slovenski etnologiji in folkloristiki, se je S. Kremenšek spraševal, ali je folkloristiko opredeljevati kot mlado. Odgovoril je: »Ne, to je znanost, ki ima svojo zgodovino.« Zapiski, Lj., 23, 3, 1983.
- ¹⁴ J. Krzyzanowski pa pojasnjuje, da je v njej interpretacija dejstev slabša kot njihova inventarizacija, da je vzrok temu mladost folkloristike kot samostojne discipline. Glej Szkieice folklorystyczne, I, Karakov 1980, 46.
- ¹⁵ Zdravko Mlinar v priložnostnem pogovoru pred leti.
- ¹⁶ Glej op. 12.
- ¹⁷ Milko Matičetov, Glasnik SED 20, 1980, 2, 115.
- ¹⁸ Aleksander Petrov, predgovor v knjigi Poetika ruskog formalizma, prev. A. Tarasjev, Beograd 1970, 15–16.
- ¹⁹ »Poetika je zasnovana na teleološkem načelu in zato izhaja iz pojma načina, a lingvistika, kot vse naravoslovene vede, ima opraviti s kategorijo kavalitete in zato izhaja iz pojma kot takega.« Glej op. 17.
- ²⁰ Glej op. 7 a, 4, 9, 10.
- ²¹ Govorim o besedni umetnosti naspolh, ker sklepam, da gre za oboje: literaturo in slovstveno folkloro, čeprav je v citiranem delu načeno beseda namenjena le literaturi, a konkretni primeri kažejo, da gre tudi za slovstveno folkloro.
- ²² Glej op. 7 a, 40.
- ²³ Glej op. 17, 64.
- ²⁴ Glej op. 7 a, 48.
- ²⁵ Na vzvodu je pač ni čutiti, saj je v smislu slovstvene folkloristike že dolgo utrjena (prim. Sovjetska zveza), na zahodu tudi ne, le da jo tu opredeljujejo dosti širše. Pač pa je čutiti stiske v tej zvezi npr. na Poljskem, Slovaškem, Češkem, v Jugoslaviji.
- ²⁶ Milan Leščák, K niektorým problémom slovenskej folkloristiky, Slovenský národopis, XX, 1972, 4, 632–635.
- ²⁷ Prim. op. 2, 76–81, 161–sl.
- ²⁸ Krzyzanowski, glej op. 12, 52.
- ²⁹ Glej op. 12, 35.
- ³⁰ Glej op. 12, 47.
- ³¹ Glej op. 12, 48, 52.
- ³² O ravninah tekst, tekstura, kontekst podrobneje v drugih člankih o (slovenski) slovstveni folkloristiki.
- ³³ Ali je hotel s tem popraviti vtis zaradi svoje Morfologije skazki?
- ³⁴ Vladimir Ja. Propp, Folklor i dejstvitelnost, Moskva 1976, 18.
- ³⁵ Glej op. 33, 20–24.
- ³⁶ Glej op. 33, 25–28.
- ³⁷ Glej op. 8, 5, 6, 7.
- ³⁸ Marija Stanonik, Iskanje identitete slovenske slovstvene folkloristike, Traditiones 17, Lj., 1988, 58–66.
- ³⁹ Herman Bausinger, Formen der »Volksposiee, Berlin 1968, 40, 41, 51.
- ⁴⁰ Max Lüthi, Volkskunde und Literaturwissenschaft, Rheinisches Jahrbuch für Volkskunde, IX, letnice ni, separat, 255–283.
- ⁴¹ Ne da bi ga imenoval, vemo po zaslugi V. Novaka, da gre za teorijo R. Weissa.
- ⁴² Andrée Jolles, Einfache Formen, Halle (Saale) 1929.
- ⁴³ Glej op. 39, 280.
- ⁴⁴ Tradicijski vidik slovstvene folklorne, Marija Stanonik, v tisku.
- ⁴⁵ Glej op. 2, 76–77, 116–123.
- ⁴⁶ Božidar Jezernik, Teoretična izhodišča etnoloških raziskovanj ustne tradicije, Glasnik SED 20/1980, 2, 49–51.
- ⁴⁷ »Ker se pojem ustne tradicije le delno prekriva s pojmi, kot so t. i. ljudsko slostvo, ustno slostvo, popularna literatura itd., se pri spraševanju po dialektičnem razmerju med ustno tradicijo in udeleženci njene re-produkcije veljavnost tradicionalnega razlikovanja med miti, pripovedkami, legendami, pravljicami ipd. pokaže v vsej svoji pogojnosti.« Glej op. 45, 50.
- ⁴⁸ Za ustno tradicijo še prim. Milko Matičetov, Sežgani in prerojeni človek, Lj. 1961, 174, kjer se avtor šteje za etnologa. Zares pogobljeno je to vprašanje zastavljeno v publikaciji Erzählgut der Kroaten aus Stinatz, Wiener slawistischer Almanach, 10, Dunaj 1983, svež primer iz domačega okolja pa je zaslediti v sestavku: Ančka Tomšič, Gorjuški fajfar, Rodna gruda, XXXVI, št. 1, 1989, 16.
- ⁴⁹ Ta vprašanja so bila še bolj živa v drugih panogah folkloristike (npr. likovni: prim. nasprotujoča si stališča E. Cevca in G. Makaroviča in I. Sedeja na drugi strani).
- ⁵⁰ Milan Leščák, Prispevok k metodike terénneho výskumu súčasného stavu folklóru, Slovenský národopis 4, 14, 1966, 570–578.
- ⁵¹ Vilko Novak, Etnološko delo Stanka Vurnika, Traditiones 10–12, 1981–1983, Lj. 1984, 173–189.
- ⁵² Boris Merhar, Ljudska pesem, Zgodovina slovenskega slovstva I, Lj. 1956, 31–50.
- ⁵³ Glej op. 6, 294–296.
- ⁵⁴ Hagiologija = -grafija, delo v zvezi s svetniki; aksiologija, nauk o vrednotah, vrednotenju, F. Verbinc, Slovartujk, Lj. 1968, 36, 251.
- ⁵⁵ Franc Veber, Estetika, Lj. 1985, 69, 512–515.
- ⁵⁶ Jan Mukařovský, Estetske razprave, Lj. 1978, 55–141.
- ⁵⁷ N. d., 59, 63, 64, 72, 75, 77, 287.
- ⁵⁸ N. d., 40, 77, 78, 87, 89, 91, 101, 102, 105, 94, 98, 99, 100.
- ⁵⁹ N. d., 40, 51, 106, 129, 130, 131.
- ⁶⁰ N. d., 172, 234.
- ⁶¹ Sam avtor o vseh treh sestavinah svoje estetike govori strnjeno v n. d., 136, 106.
- ⁶² N. d., 224–225.

- ⁶² N. d., 225.
- ⁶³ Marija Stanonik, Tekstologija slovstvene folklore kot metodološki problem, v tisku.
- ⁶⁴ Prim. v zvezi s tem tudi Meta Grosman, Zakaj se književni prevodi in spremne studije starajo, Delo, Književni listi, 19. febr. 1987, 3.
- ⁶⁵ Dragoslav Antonijević, Kazivanje – folklorna monodrama, Folklor és tradíció, Budimpešta 1988, 20–24.
- ⁶⁶ Milan Leščak, Výskum súčasného stavu folklóru na Slovensku – metódy, problémy, ciele, Slovensky národopis XX, 1972, 2, 185–194.
- ⁶⁷ Glej op. 8, 3–15.
- ⁶⁸ Wiktor Gusiow, Estetyka folkloru, Wrocław... 1974, 341–398.
- ⁶⁹ Glej op. 33.
- ⁷⁰ Glej op. 68, 111.
- ⁷¹ Peter Bogatyrev, Funkčno-štrukturalna metoda a iné metódy etnografie a folkloristiky, Slovenské pohľady, 51 št. 10, Martin 1935, 550–558.
- ⁷² N. d., 555, 556.
- ⁷³ Igor Huršovský, Dialektika biti in kulture, Lj. 1981, prev. F. Jerman, 161. Milan Leščak, Poznámky k výskumu súčasného stavu folklóru na Slovensku, Slovensky národopis XIX, 1971, 2, 207–220.
- ⁷⁴ Tako se na kratko imenuje nove usmeritve slovstvene folkloristiky, ki prihajajo z ameriške celine.
- ⁷⁵ Milan Leščak, Po opredelitvi pojma *sodobna* slovstvena folklorja se ta v slovstveni folkloristiki precej pogosto uporablja, čeprav te zveze vsi ne razumejo enako. Glej op. 66!
- ⁷⁶ Glej op. 66.
- ⁷⁷ Lauri Honko, Genre Theory Revisited, Folk Narrativen Research, Studia Fennica 20, Helsinki 1976, 23, 24.
- ⁷⁸ Glej op. 66.
- ⁷⁹ J. M. Meletinski, Strukturna tipologija i folklor, Narodno stvaralaštvo Folklor XIV, zv. 53–56, Beograd 1975, 88–91, 92.
- ⁸⁰ Glej o tem v knjigi Povijest hrvatske književnosti I, poglavje Maje Bošković-Stulli, Usmena književnost, Zagreb 1978, 7–48.
- ⁸¹ Glej op. 79.
- ⁸² Radoslav Hrovatin, Konferenca folkloristov in festival folklore v Opatiji, Slovenski etnograf V, Lj. 1952, 257–271.
- ⁸³ Milko Matičetov, Utrinki iz ljudskega pesništva, Novi svet V, 1950, 263–270, 379–384; VII, 1952, 186–192, 378–384, 474–477.
- ⁸⁴ Marija Stanonik, Slovstvena folklorja v domačem okolju, Mentor 1984, 35–42.
- ⁸⁵ Matej Rode, Znanost in meje med njimi, Glasnik SED 20 1980, 43–44.

Marija Stanonik

ON THE RELATIONSHIP BETWEEN ETHNOLOGY AND THE STUDY OF FOLK-LITERATURE

The paper starts with a discussion of folk-literature in its relationship to the different branches of learning that have made this type of folklore a subject of their study. In some areas, folk-literature has been studied within the scope of philology (nowadays mostly literary science), and within the scope of ethnology in some other areas, with a newly independent discipline called (literary) folklore study joining the former two recently. The present paper outlines the views as proposed by J. Krzyżanowski, J. Burszta (Poland), V. Ja. Propp, K. Čistov (Soviet Union), M. Leščak (Czechoslovakia), H. Bausinger (German Federal Republic), and M. Lüthi (Switzerland). The findings of the Russian Formalists have been used in defining the rightful position of the literary folklore study both relative to ethnology and philology (linguistics + literary science).

The present paper has thus been conceived as a contribution to the establishment of the literary folklore study as an independent branch of study both relative to ethnology and literary science. This proposition has been based on three criteria that have been known before but have now been presented from a different angle and in a newly systematized way. These criteria are as follows:

1. **TRADITION-DIRECTION** ("tradicijuskost"). This is not supposed to be the same as traditionalism ("tradicionalnost"), which term, as a rule, denotes something static, in a pejorative sense. On the contrary, tradition-direction is seen as a prerequisite for innovations to take rise. In the sphere of artistic verbal production, such innovations are the domain of literary science, while the oral tradition bounded by a system of genres is the domain of the literary folklore study. Not every oral tradition becomes literary folklore, or folk-literature. Its system of genres is irrelevant to ethnology while it is almost an axiom in the study of folk-literature.

2. **AESTHETIC FUNCTION**. According to J. Mukarovsky's theory of the aesthetic function, norm, and value, the sphere with a predominant aesthetic value, which, in most cases, results in a violation of the aesthetic norm, is the domain of literary science. In literary folklore, the aesthetic norm is the predominant factor; in ethnology, on the other hand, all aesthetic categories are irrelevant. In short, putting it more clearly: all things belonging to the domain of ethnology are free of the aesthetic function, those belonging to literary folklore have it, and those belonging to literature are dominated by it.

3. **TRANSFORMATION**. For literary folklore to be examinable, it is necessary that it be transcoded, converted from one code (the natural type of communication) to another (the technical type of communication). This problem is irrelevant to literature since literature exists in the very technical type of communication, i.e. it is written down. The ethnologist, of course, is compelled to record the information he has gathered, too, but the manner, or code, in which he records them is irrelevant. However, the very manner of recording/coding is of the utmost importance to literary folklore. On the other hand, admittedly all folkloric manifestations, taken in their entirety, are vitally related to *life*, finding in it their own *function*. It is in these two areas where ethnology and the study of literary folklore have much in common.

Once a new branch of study has been constituted, it starts generating its own points of interest and proceeds by its very own laws of development. Each tends to develop "colonialist" aspirations along the way. This fact adds new meaning to the discussion on the relationship between ethnology and the study of literary folklore, both from theoretical and historical points of view, since the problem of demarcating one branch of study from another also involves an ongoing process.